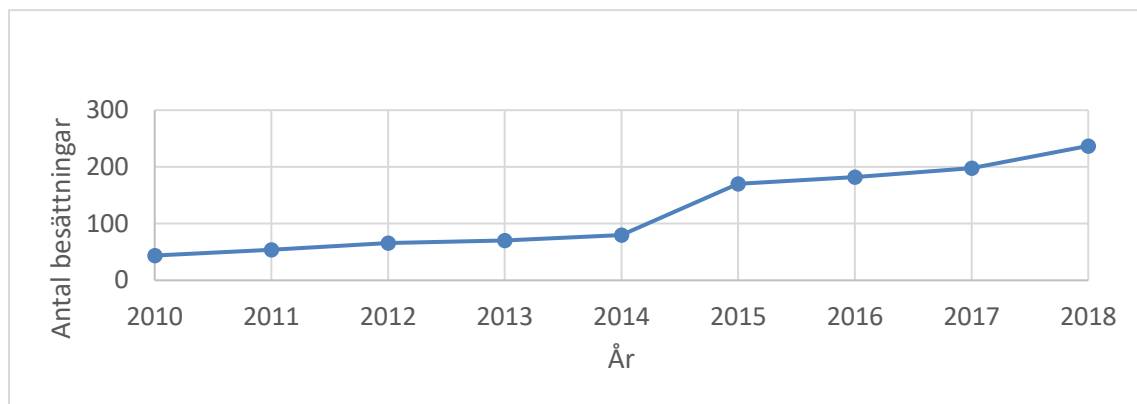

Friskko smittskydd 2018

Inom Friskko smittskydd sker ett mycket viktigt arbete med smittsamma sjukdomar i nötkreatursbesättningar och hur vi ska kunna förebygga smittspridning. Inom Friskko smittskydd ingår olika delaktiviteter; (1) Säker livdjurshandel, (2) Smittskyddsamråd vid förprovning, (3) Aktuella smittämnen, (4) Klövhälsovård och (5) Kalvhälsa.

1. Säker Livdjurshandel (SÄL)

Vid djurhandel är det en mycket hög risk att smittor sprids. Säker livdjurshandel (SÄL) är ett program som startade 2010. Programmet består av råd och verktyg som verkar förebyggande mot smittspridning i samband med djurförflyttningar mellan besättningar. Mjölkbесättningar kan teckna ett provtagningsabonnemang där regelbunden provtagning för salmonella, de smittsamma juverbakterierna *Streptococcus agalactiae* och *Mycoplasma bovis* samt RS-virus ingår. Köpande besättningar kan hitta provtagna fria besättningar på den publika *Gröna listan*. Status för RS-virus påverkar inte *Gröna listan* utan är extra information till gårdarna som kan sporra dem i sitt smittskyddsarbete. Arbete pågår om att utforma en framtida *Gröna lista* för andra produktionsformer än mjölkbесättningar. Inom SÄL har vi även tagit fram Hälsodeklarationer att använda vid livdjurshandel, dessa är anpassade till olika produktionsformer. I hälsodeklarationen tas även andra smittor upp som kan spridas via djurförflyttningar, till exempel ringorm och smittsamt klöveksem.

Figur 1. Antalet anslutna besättningar till tankmjölksabonnemanget i Säker livdjurshandel från starten 2010 till december 2018.

I slutet av 2018 var 237 besättningar anslutna till abonnemanget i SÄL (figur 1). Abonnemanget för tankmjölksprovtagning en kostnadseffektiv övervakning av smittäget i besättningen. En mycket högre andel av mjölkbесättningarna skulle ha stor vinst av att ansluta sig. En stor anledning att det ibland varit svårt att värva besättningar har varit en rädsla att bli Salmonellapositiv (antikroppar i tankmjölk). För att bemöta detta har SÄL under 2018 samarbetat med pilotprojektet för frivillig salmonellarådgivning (SJV finansierat "Pilotprojekt frivillig salmonellarådgivning"). Då har vi kunnat erbjuda hjälp till de besättningar som testat positivt för Salmonella antikroppar i programmet. Under året har vi kvalitetssäkrat diagnostiken för Salmonella i samarbete med SVA. Under 2018 har SÄL även samverkat med smittskyddsprogrammet Smittsäkrad besättning nöt där SÄL ingick som ett tema för besök i steg två i programmet. Steg 2 besöken har varit ett bra tillfälle att diskutera risker med djurhandel, information om några av smittorna som kan spridas med djurhandel, diskutera aktuellt smittläge i besättningen samt informera om SÄL och Gröna listan.

Djurutställningar och auktioner innebär en hög risk för smittspridning. De smittskyddsrekommendationer som finns för dessa evenemang idag bygger på bekämpningsprogrammen för BVD och Leukos. Dessa program är numera i övervakningsfas och rekommendationerna är inte synkroniserade med dagens smittskyddsprogram och smittläge. Under 2018 har därför nya rekommendationer för utställningar och auktioner tagits fram. Dessa behöver under 2019 förankras i branschen (rasföreningar, utställningsarrangörer etc) innan de kan implementeras.

2. Smittskyddssamråd vid förprovning

En ny- eller ombyggnation av djurstallar är en stor investering för lantbrukaren och det är viktigt att snabbt få lönsamhet i de nya stallarna. En ökad sjuklighet när det nya stallet tas i drift kan orsaka stora och oväntade kostnader som omöjliggör detta. En stallutformning där det dagliga hygien- och smittskyddsarbetet underlättas är därför av stor vikt för gårdsekonomin. I föreskrifterna i L35 (SJVFS 1999:95) är det allmänna rådet att ett smittskyddssamråd med veterinär som har särskild kompetens bör äga rum innan ansökan om förprovning skickas in. För besättningar anslutna till Smittsäkrad besättning är det obligatoriskt att genomföra ett smittskyddssamråd inför förprovning. I ett smittskyddssamråd granskas ritningen ur hygien- och smittskyddssynpunkt av en veterinär med särskild utbildning. Ett smittskyddssamråd bör ske tidigt, gärna redan på planeringsstadiet så att det fortfarande finns möjlighet att påverka. Målet är att stallarna ska utformas så att det är lätt att upprätthålla smittskydd och hygien i det dagliga arbetet. Växa Sverige har regelbundet kurser för veterinärer och har tagit fram färdiga intygsmallar att fylla i vid smittskyddssamråd, allt för att de ska hålla hög kvalitet och ge relevant rådgivning. Under 2018 har vi uppdaterat materialet, gett kunskapsstöd i samband med smittskyddssamråd och fört diskussioner med länsstyrelser.

3. Aktuella smittämnen

Växa Sverige har en aktiv roll i olika forskningsprojekt och arbetsgrupper. En viktig uppgift är att föra ut forskningsresultat till fält, i form av konkreta råd och genom olika aktiviteter. Det pågår även ett kontinuerligt arbete med omvärldsbevakning och med att följa smittläget i landet. Vi har återkommande diskussioner med försäkringsbolag med målsättningen att de ska sprida information om smittskydd och gynna försäkringstagare som har ett gott smittskydd.

Mycket arbete sker med till exempel Salmonella, paratuberkulos, EHEC, RS- och coronavirus samt med de smittsamma juverbakterierna Streptococcus agalactiae och Mycoplasma bovis. RS-virus är numera en del av provtagningen i SÅL. Att få veta att den egna besättningens status kan fungera som en konkret och bra motivation för smittskyddsarbetet för hela personalstyrkan och för besökare. Ett kontrollprogram för dessa virus startade i Norge 2017 och vi har ett tätt samarbete mellan länderna för att dra nytta av varandras erfarenheter. En nationell screening av RS- och coronavirus skedde under 2016. Under 2018 har resultaten analyserats och vi såg att besättningar som hade antikroppar mot coronavirus hos förstakalvarna hade ett statistiskt säkerställt högre tankmjölkscelltal, jämfört med fria besättningar. Vi såg även att negativa besättningar låg nära positiva, vilket ger indikation på att RS- och coronavirus kan undvikas trots att de cirkulerar i området. Förekomsten av antikroppar mot RS- och coronavirus låg lägre än förväntat, i princip under 50% av besättningarna var fria, i alla län. I Jämtlands län var alla besättningar fria från antikroppar mot RS-virus. Detta gör att man bör vara extra försiktig vid förflyttningar av livdjur och redskap som t ex verkstolar och

golvrillningsmaskiner. Då enbart en liten del av mjölkbesättningarna är anslutna till provtagningsabonnemanget i SÅL skulle en ny nationell screening vara av stort intresse, upprepade screeningar kan användas som ett mätverktyg för smittskyddet.

4. Klövhälsovård och klövregistreringar

Sjukdomar/skador i klövar och ben är det näst vanligaste lidandet som hos våra mjölkkor i Sverige idag. Klövhälsa har inverkan på kornas hållbarhet, mjölkproduktion och fertilitet, och därmed stor betydelse för både djurvälstånd och ekonomi.

Mer än 70% av våra mjölkkor finns i lösdriftssystem idag och besättningsstorleken blir allt större. Utvecklingen från uppbundna mindre system till högentensiva lösdrifter med allt fler kor ställer allt högre krav på mjölkornas ben- och klövhälsa. I lösdriftssystem måste kon kunna gå obehindrat för att ta sig till foder, liggplats och mjölkning på ett önskvärt sätt. Även smittsamma klövsjukdomar, såsom digital dermatit, får möjlighet att spridas på ett helt annat sätt i lösdrifter.

Sedan år 2000 har Växa Sverige samlat in information om vilka olika klövskador och klövsjukdomar som klövvårdarna ser när de är ute i besättningar och verkar klövar. Detta är ett bra sätt att övervaka klövhälsan på nationell nivå, och det ger även ett underlag för djurhållarna att effektivt kunna jobba med att förbättra klövhälsan i sin besättning. Från 2012 har klövvårdarna haft möjlighet att registrera klövverkningarna digitalt. De digitala registreringarna ger mer korrekt data samt att informationen uppdateras snabbare.

Klövhälsoregistreringarna används också som underlag för att kunna söka djurvälståndersättningen "Klövpengen" samt vid utvärdering av vilken effekt denna ersättning har haft på nationell nivå. I det nya nätbaserade verktyget, "Klövhälsa på nätet", finns det en omfattande hjälp med all administration runt denna ersättning. Klövhälsoregistreringarna ligger också till grund för det avelsvärde som tagits fram för klövhälsa och här ser man en mycket stark positiv genetisk trend för klövhälsan hos våra mjölkkor i Sverige.

Klövhälsoregistreringar 2018

Under 2018 rapporterades det in drygt 470 000 klövhälsoregistreringar till Växa Sverige (se tabell 1). Det är en ökning med drygt 5 % jämfört med året innan. Cirka 95 % av klövhälsoregistreringarna 2018 rapporterades in digitalt. Andelen djur utan anmärkning har stadigt ökat de senaste åren och samtliga sjukdomar, förutom digital dermatit, har sjunkit över tid. Digital dermatit blir däremot allt vanligare ute i våra mjölkbesättningar.

Tabell 1. Sammanställning över klövhälsoregistreringar under åren 2015 till 2018

	2015	2016	2017	2018
Antal registreringar	345 000	494 000	448 000	472 000
Friska (%)	58,5	60,7	67,5	67,7
Lindrigt eksem (%)	6,9	6,4	5,1	4,9
Digital dermatit (%)	4,4	4,2	3,5	4,1
Sulblödningar (%)	17,6	16,2	12,3	12,1
Klövsolesår (%)	4,6	4,6	3,6	4,0
Limax (%)	4,1	3,8	3,6	3,5

Arbetet med klövhälsa 2018

Under året har Växa Sverige funnits representerat i olika sammanhang för att informera klövvårdarna om vikten av att registrera och att göra det korrekt. Exempel på detta är svenska klövvårdföreningens årsmöte där klövvårdarna även kalibrerades i sin registrering utifrån ett bildmaterial. Växa Sverige var även med vid den årliga certifieringen av klövvårdare på BYS (Biologiska Yrkeshögskolan i Skara).

Vi har haft LBU-subventionerade klövkurser runtom i landet, men för att kunna hålla dessa krävs det basresurser och kompetens hos Växa Sverige. Vid dessa träffar har vi fokuserat mycket på förebyggande arbete och hur man upprättar klövvårdsplan utifrån sin klövhälsostatistik.

Första delen av statistiken över klövhälsoregistreringarna är klar och finns sammanfattat på ett lättanvänt sätt i verktyget "Klövhälsa på nätet". Arbetet med att färdigställa denna fortgår. Ett brett informationsarbete har genomförts för att nå samtliga målgrupper för detta verktyg; lantbrukare, klövvårdare, veterinärer och rådgivare. En viktig del har varit att informera om den omfattande hjälp som finns i detta verktyg när besättningarna ska söka ersättningen "Klövpengen". För att bibehålla antalet användare av vårt digitala indatasystem har en ny version börjat utvecklas i samarbete med Norge, Finland och Danmark.

Under slutet av 2018 inleddes även projektet "Kvalitetssäkrad klövvård för ökad konkurrenskraft" med hjälp av pengar från livsmedelsstrategin. Detta projekt innebär flertalet fältbesök hos klövvårdare och ska vara en del i arbetet för att ha en tillförlitlig och samstämmig klövhälsoregistrering över hela landet. Här är själva projektet finansierat, men i samband med detta kommer vi även att kunna observera hur klövvårdarna jobbar med smittskydd och djurvälstånd och lägga detta till grund för att skapa rätt form av information till klövvårdarna.

Slutsatser klövhälsa

Införandet av Klövpengen 2016 har troligtvis bidragit till ökningen av klövhälsoregistreringar som kommer in till Växa Sverige. Dock ser vi den fortsatta ökningen under 2018 och den allt större andelen digitala registreringar som en indikation på att informationsarbetet gentemot klövvårdarna har fungerat. Statistiken från klövhälsoregistreringarna kommer djurhållare till direkt nytta genom "Klövhälsa på nätet". Genom den kan djurhållare följa klövhälsan i besättningen och sätta in rätt förebyggande åtgärder. Detta ökar djurvälståndet och minskar antibiotikaförbrukningen. Mycket arbete har bedrivits för att få ut information om verktyget och om hur det kan användas, detta arbete kommer även att fortgå framöver.

Vi ser ett behov av att kvalitetssäkra de registreringar som kommer in till oss och göra samstämmigheten mellan olika klövvårdare större. Därför har vi inlett ett projekt angående kvalitetssäkrad klövvård med hjälp av medel från livsmedelsstrategin. Tack vare det projektet kan vi även kartlägga andra delar av klövverkarnas arbete för att kunna gå ut med riktad information och rådgivning. Vi ser även ett behov av att göra registreringen mer användarvänlig få så många och så korrekta registreringar som möjligt. För att möta detta har vi inlett ett samarbete med Norge, Finland och Danmark.

Statistiken visar på att den smittsamma sjukdomen digital dermatit blir allt vanligare, något som bekräftas av klövvårdare och djurhållare. Digital dermatit har stor betydelse både för djurvälstånd och produktion och är något som bör undersökas vidare.

5. Kalvhälsa 2018

Växa Sverige har en viktig funktion för kalvhälsan som en länk mellan forskning och fält. Delar av av kalvhälsoarbetet finansieras av LBU-medel och forskningsmedel men då olika projekt har avslutats kan kunskapsförmedling av resultaten behöva försätta under många år för att få det implementerat på gård.

Under 2018 Växa Sverige i samarbete med bl a SVA arbetat med att ta fram "Kalvportalen" som är en webbaserad tjänst för en bättre kalvhälsa. Tack vare att den kommer att ligga öppet på webben kan vi nå ut till många djurhållare och rådgivare. Portalen är användarvänlig och lättillgänglig och bygger på samma pedagogik som det SVA-lanserade Epiwebb. Även om "kalvportalen" ett LBU-projekt har vi använt basresurser och kompetenser för att driva projektet. Kalvportalen lanseras 2019.

Ett forskningsprojekt kring *Mycoplasma bovis* har pågått under 2018, projektet drivs av Växa Sverige med Gård & Djurhälsan och flera samarbetspartner. Ny kunskap kring *Mycoplasma* är viktigt för både kalvhälsa och juverhälsa. Projektet är finansierat av näringen, men i anslutning till projektresultaten kommer Växa Sverige ta fram riktlinjer för hantering av av positiva besättningar för *Mycoplasma bovis*. Därmed har forskningsresultaten kommit till att bli konkreta råd för direkt användning i fält.

Besöksadress:
Ullsväg 29A
756 51 Uppsala

Postadress:
Box 288
751 05 Uppsala

Telefon:
010-471 00 00

E-post
info@vxa.se

Hemsida:
www.vxa.se